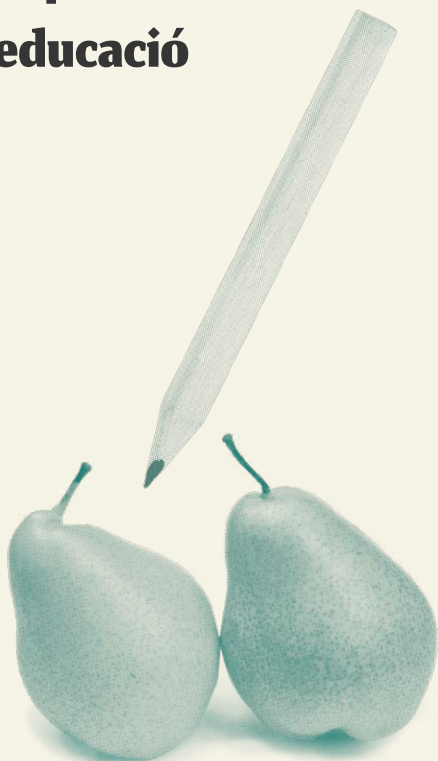

Recull de recursos educatius

**per a treballar la sobirania
alimentària amb perspectiva
de gènere dirigit a educació
primària i infantil**

SUMARI

1. *Educació crítica i transformadora: marc teoripedagògic per a integrar la sobirania alimentària amb enfocament de gènere als centres de primària* / **6**
2. Guia didàctica *La Patrulla Carxofa en lluita contra el canvi climàtic* / **7**
3. Recull d'activitats *Biblioteques que alimenten* / **8**
4. *Mengem el que sabem*, una proposta per a integrar hort, menjador i aula al centre i amb l'entorn / **9**
5. Joc de memòria, *alimentació saludable i sostenible* / **10**
6. Cultivando saberes, *guía educativa para el huerto escolar en educación primaria* / **11**
7. *SOS desde el futuro*, reto para una alimentación sana y sostenible / **12**
8. *La huerta pedagógica*, una herramienta de transformación / **13**
9. Guia didàctica *Patatín Patatán* / **14**
10. *¿Quién nos alimenta? Nuestra salud y la del planeta en manos de las multinacionales*. Unidad didáctica para trabajar la soberanía alimentaria en primaria / **15**

INTRODUCCIÓ

La problemàtica sobre la fam i l'alimentació al món és una qüestió crucial. Als països empobrits es presenta fonamentalment relacionada amb la fam i la desnutrició, mentre que als països enriquits està més associada a la mala alimentació i als problemes de salut derivats del model de producció industrial d'aliments i als mals hàbits alimentaris.

Per a fer front a aquesta situació, és essencial informar a la societat valenciana sobre l'abast de la problemàtica i sobre les causes reals d'aquesta situació al País Valencià i en l'àmbit global. Veiem, també, que gran part de la societat és desconixedora dels impactes socials, ambientals, econòmics i de gènere que provoca el seu consum alimentari. És important poder difondre i explicar que el model actual de governança alimentària és vulnerable de drets humans bàsics i que hi ha un causant d'aquesta realitat (l'agronegoci), que és global i que té per objectiu la maximització dels beneficis econòmics per damunt de les persones.

Per això, creiem que l'educació és una eina clau per a reequilibrar les desigualtats i generar actituds i comportaments sostenibles en les persones. Entenem que una educació transformadora requereix incloure un enfocament global-local (GLOCAL) i metodologies educatives innovadores que generen coneixement crític sobre qüestions com la lluita contra la pobresa, la desigualtat de gènere, la justícia social o la consecució del Dret a l'Alimentació i la Seguretat i Sobirania Alimentària.

CONTEXTUALITZACIÓ

Aquest recull s'emmarca en el projecte “Arrelant el canvi: transversalitzant la sobirania alimentària amb perspectiva de gènere” en els estudis del Màster Universitari en Professor/a d'Educació Secundària i la Facultat de Magisteri de la Universitat de València, i està finançat per la Vicepresidència Segona i Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge i la Diputació de València.

L'objectiu del projecte és incorporar la sobirania alimentària amb perspectiva de gènere, transversalitzant els ODS 2, 4 i 5, en el Màster Universitari en Professor/a d'Educació Secundària i de la Facultat de Magisteri de la Universitat de València. En el marc del projecte s'han desenvolupat diverses activitats entre les quals es troba la realització d'aquesta guia.

OBJECTIU DE LA GUIA

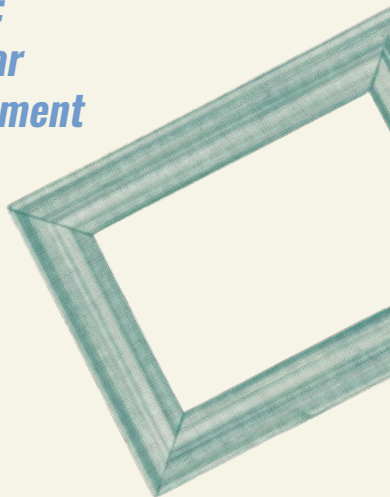

Aquesta guia té l'objectiu de donar a conèixer una sèrie de recursos elaborats per Justícia Alimentària i Hegoa dirigits a treballar la sobirania alimentària amb perspectiva de gènere en les etapes d'infantil i primària.

Hem fet un recull amb l'objectiu de facilitar al professorat l'accés a recursos que els permeten implementar les temàtiques esmentades. En primer lloc, presentem el nostre marc teòric pedagògic que pretén generar consciència crítica i mobilitzar la comunitat educativa enfront de les conseqüències socials, econòmiques i ambientals que es deriven del nostre model alimentari. En aquest document reflexionem sobre el model educatiu que pensem que és més adient a l'hora de donar protagonisme al professorat i a l'alumnat com a subjectes centrals de l'acció educativa, però que reconeix el paper de la resta d'agents educatius i socials amb els quals els centres interaccionen amb el territori. Apostem per un model que incidisca en la importància de treballar amb un currículum social i culturalment rellevant que permeta a l'alumnat comprendre la realitat i actuar sobre ella. En conclusió, que sustente el marc d'una consciència ètica, crítica i transformadora des de la qual es reforce el compromís amb la creació de models de justícia social i equitat.

D'altra banda trobareu diverses guies didàctiques i activitats que pretenen facilitar la introducció dels continguts relacionats amb la sobirania alimentària en el temari de les diferents assignatures dels cicles d'infantil i primària.

1. *Educació crítica i transformadora: marc teoricopedagògic per a integrar la sobirania alimentària amb enfocament de gènere als centres de primària*

Nivell acadèmic Educació primària

Llengua Valencià/Castellà/Euskera

Aquest recurs es presenta com una guia per a pensar el model educatiu en el seu conjunt. Un model que, des de l'enfocament de l'Educació per a la Ciutadania global, hui en transició, recupera les seues fonts centrals de referència: la tradició de les pedagogies crítiques i l'educació popular. Un model que dona protagonisme al professorat i l'alumnat com a subjectes centrals de l'acció educativa, però que reconeix el paper de la resta d'agents educatius i socials amb els quals els centres interaccionen en el territori. Té l'objectiu d'incidir en la importància de treballar amb un currículum socialment i cultural rellevant que permeta a l'alumnat comprendre la realitat i actuar sobre ella. Un model, en definitiva, que se sustente en el marc d'una consciència ètica, crítica i transformadora des de la qual es reforçe el compromís amb la creació de models de justícia social i equitat.

2. Guia didàctica

La Patrulla Carxofa en lluita contra el canvi climàtic

Nivell acadèmic 5é i 6é de primària

Llengua Valencià

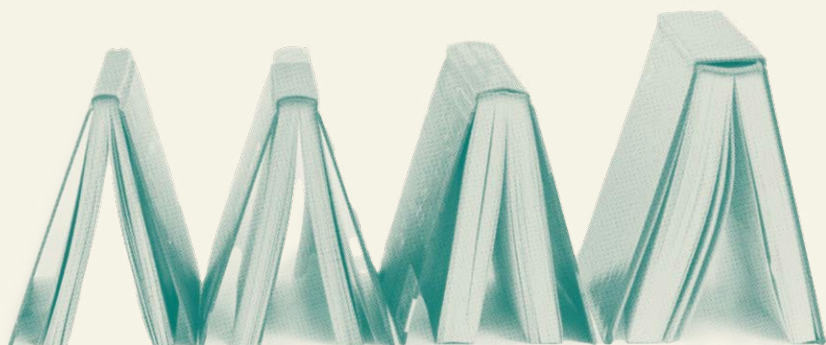
La proposta que expliquem en aquesta guia didàctica pretén oferir un conjunt d'eines que ajuden al professorat a incorporar la sobirania alimentària amb una perspectiva significativa i transversal, així com treballar alguns dels continguts del currículum des d'una vessant innovadora i significativa per a l'alumnat.

La guia didàctica que presentem acompanya l'àlbum de cromos de "La Patrulla Carxofa, en missió l'Horta". Aquesta proposta té l'àlbum com a element vertebrador dels continguts, ja que és una eina atractiva per a l'alumnat amb la qual resulta fàcil fomentar la motivació inicial. Així doncs, es pot comprovar que la seqüència de les activitats va lligada als capítols de l'àlbum, els quals serveixen com a introducció de les diferents temàtiques que es volen treballar durant el projecte. L'enfocament que desenvoluparem en aquesta proposta identifica l'alumnat com el subjecte educatiu entorn al qual gira la reflexió, el discurs i els suggeriments d'intervenció pedagògica.

Des d'aquesta centralitat ens interessa analitzar el seu entorn i la influència que tenen els canvis culturals que es donen en els contextos de referència. La finalitat és preguntar-nos pel subjecte educatiu i intentar conèixer millor la xicalla amb qui treballem cada dia. És imprescindible esbrinar com podem establir relacions creadores entre els seus interessos i els objectius de creació de pensament crític, de comprensió complexa i multidimensional de la realitat que els toca viure, d'orientació a la participació activa i transformadora i del compromís en la construcció d'un món més just i equitatiu.

3. Recull d'activitats

Biblioteques que alimenten

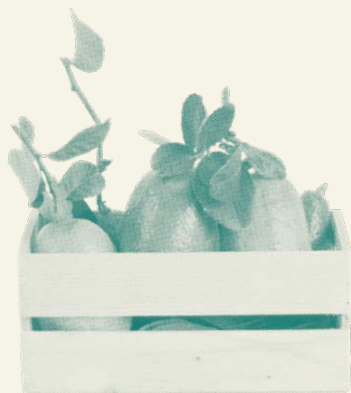
Nivell acadèmic Educació primària

Llengua Valencià

Seguidament presentem un recull de cinc activitats per treballar el dret a l'alimentació i la sobirania alimentària a les biblioteques públiques valencianes. Aquest recull s'emmarca dins del projecte "Biblioteques que alimenten: teixint xarxa a les biblioteques públiques al voltant de la sobirania alimentària". Les activitats proposades tenen l'objectiu d'introduir en l'àmbit de l'educació primària diverses temàtiques: la sobirania alimentària, la publicitat enganyosa, el sexisme, els hàbits alimentaris, l'agricultura industrial, l'agroecologia i l'etiquetatge d'aliments.

En el document trobareu cinc activitats senzilles i dinàmiques que es poden adaptar a diverses assignatures i competències didàctiques.

4. *Mengem el que sabem*, una proposta per a integrar hort, menjador i aula al centre i amb l'entorn

Nivell acadèmic 5è i 6è de primària

Llengua Valencià/Castellà

El projecte “Mengem el que sabem!” és una invitació a explorar la temàtica de l'alimentació amb l'objectiu d'adonar-nos que com més coneguem els efectes que es deriven dels diferents models alimentaris en millors condicions estarem per prendre bones decisions al voltant de l'alimentació. Les bones decisions són aquelles que milloren la qualitat del nostre entorn i els nostres ecosistemes i que beneficien les persones, les seues condicions de treball i les seues possibilitats de portar vides dignes i saludables. Aquesta exemplificació curricular pretén oferir al personal docent un conjunt de suggeriments útils per abordar la qüestió de l'alimentació als centres d'educació primària des d'una perspectiva transversal i interdisciplinària i amb un enfocament ampli, crític i transformador. Tot i que la selecció de continguts i criteris d'avaluació s'ha fet tenint en compte els dissenys curriculars corresponents a 5è i 6è de primària, amb les adaptacions corresponents, el tema d'aquest document es pot abordar en altres cursos.

5. Joc de memòria, *alimentació saludable i sostenible*

Nivell acadèmic 5é i 6é de primària

Llengua Valencià

El joc que presentem té l'objectiu de visibilitzar els diferents impactes que té el sistema alimentari industrialitzat en contraposició a un sistema alimentari local i sostenible. El joc s'inicia col·locant totes les cartes cap per avall, en un espai les cartes relacionades amb la bona alimentació i en un altre les cartes relacionades amb la mala alimentació. La dinàmica del joc consisteix a fer parelles entre imatges i conceptes. Es juga simultàniament amb dos baralles de cartes, per una banda les cartes que vinculen imatges i conceptes que fan referència a un sistema alimentari saludable, sostenible i just i, per altra banda, les que fan referència al sistema alimentari industrialitzat.

Quan l'alumnat, organitzat en dos grups, aconseguisca vincular totes les imatges amb els conceptes haurà de comparar els dos models i extraure conclusions. Per tal de facilitar el joc, l'alumnat podrà saber si la parella està ben vinculada perquè la carta del concepte i la carta de la imatge tindran un marc del mateix color.

6. *Cultivando saberes,* guía educativa para el huerto escolar en educación primaria

Nivell acadèmic Segon cicle d'educació primària

Llengua Castellà

Guia pràctica dissenyada per a facilitar al professorat d'educació primària el desenvolupament de contingut curricular a l'hort escolar. Aquesta guia s'ha dissenyat pensant en quatre assignatures del 2n cicle d'educació primària -Educació Física, Llengua Estrangera, Coneixement del Medi (en l'àrea vinculada a les ciències socials) i Llengua- pel fet de ser de les menys habituals en l'espai de l'hort i tindre possibilitats d'adaptació a altres cursos i matèries. S'estructura en tres blocs introductoris breus i un ampli bloc pedagògic que consta de 12 activitats, tres per a cada assignatura, que es desenvoluparan en cadascun dels tres trimestres del curs. Totes les activitats estan descrites per poder ser realitzades tant per persones amb coneixement de l'hort com per aquelles que s'estiguen iniciant en aquesta pràctica. Aquesta guia és fruit del treball coordinat de Justícia Alimentària amb l'Associació d'Educació Ambiental El Brote, de Còrdova, i la Cooperativa d'Iniciatives Socioambientals Germinando, de Madrid.

7. *SOS desde el futuro*, reto para una alimentación sana y sostenible

Nivell acadèmic 6é de primària

Llengua Castellà

L'objectiu d'aquesta intervenció socioeducativa és despertar en l'alumnat una consciència crítica sobre les conseqüències i l'impacte de la cadena alimentària actual sobre la salut, el medi ambient i la vida de les persones del medi rural. Amb la finalitat d'acostar aquesta complexa problemàtica a la realitat dels xiquets i xiquetes, es treballarà a través del desdejuni que porten per a l'esbarjo. D'aquesta manera, es treballa perquè compreguen que els hàbits de consum alimentari tenen una sèrie d'impactes i, per tant, si canvien aquests hàbits poden transformar la realitat i contribuir a un model més saludable, just i sostenible. La proposta gira entorn d'una sèrie d'activitats motivadores basades en els audiovisuals i el teatre, en els quals Oliva Castanya i Retinta Devesa són els seus protagonistes.

8. *La huerta pedagógica,* una herramienta de transformación

Nivell acadèmic 6é primària

Llengua Castellà

L'horta, més enllà de produir aliments saludables i sostenibles, pot convertir-se en un espai de socialització, de trobada i aprenentatge intergeneracional, desenvolupament personal, adquisició d'hàbits i implementació d'iniciatives d'integració. Gràcies al seu caràcter multidisciplinari i dependent de l'enfocament i la metodologia que es desenvolupe, podrem treballar la presa de decisions en comú, el treball en equip, el respecte a la terra i a les persones, la sincronia amb la naturalesa i els seus processos... Vols involucrar-hi el teu alumnat i muntar una horta ecològica al teu centre educatiu? Tot seguit apareixen una sèrie de vídeos que vos ajudaran a saber quines són les claus perquè tot funcione.

9. Guía didáctica

Patatín Patatán

Nivell acadèmic 6é de primària

Llengua Castellà

Aquesta guia està pensada per treballar amb alumnat de primària després de l'espectacle de titelles Patatín-Patatán. No obstant això, s'ha dissenyat de manera que no siga imprescindible haver vist abans aquest espectacle per poder treballar amb ella. Està estructurada entorn d'11 fitxes numerades, cadascuna d'elles compta amb una il·lustració i un text. Per a cada fitxa es proposen una sèrie de preguntes i activitats dinàmiques i participatives per tal d'aprofundir sobre el tema en qüestió. A través de l'exemple concret de la producció, distribució i consum de sucre es treballen temes com ara alimentació saludable, sobirania alimentària, equitat de gènere o interculturalitat.

10. *¿Quién nos alimenta? Nuestra salud y la del planeta en manos de las multinacionales.*

Unidad didáctica para trabajar la soberanía alimentaria en primaria

Nivell acadèmic 6é primària

Llengua Castellà

Aquesta guia didàctica és un recurs dirigit al professorat d'educació primària, que busca promoure la capacitat d'anàlisi crític pel que fa al nostre sistema alimentari i les seues implicacions en la pobresa alimentària i la mala alimentació. Proposa recursos per a analitzar l'augment alarmant de problemes de salut associats a la mala alimentació, fruit d'un sistema alimentari industrial basat en productes processats rics en sucre, sal i greixos saturats.

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana i la Diputació de València. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de Justícia Alimentària i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana ni de la Diputació de València.

